

SIROKI ZOLTÁN ALAPÍTVÁNY

IDŐSZAKI KIADVÁNYA

6. SZÁM

2013 ÁPRILIS-JÚNIUS

IMPRESSZUM

SIROKI ZOLTÁN ALAPÍTVÁNY IDŐSZAKI KIADVÁNYA

MEGJELENIK : negyedévente

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: az alapítvány elnöke és kuratóriumi tagjai

A kuratórium elnöke: Varga Sándor

A kuratórium tagjai: Eszteró Lajos

Tóth Sándor

Vajó Sándor

Virágh Dezső

LEVELEZÉSI CÍM: Varga Sándor Nyírtura, Rózsa u. 10. 4532

EMAIL CÍM: vargasa@freemail.hu

Tisztelt Madárbarát

A 2013-as év egyik késő őszi napján ismét átadásra kerül a Siroki Zoltán Díj. A vándorszerűleg ezúttal is egy köztisztviselőben álló, elismert tenyésztőnek kerül a birtokába egy évre. E díj talán az egyik legnagyobb jelentőségű elismerés, amit hazai tenyésztő szakmai grémiumtól kaphat, hiszen közvetve az egész ország madaras társadalma ítéli oda. Ahhoz, hogy ebben az évben is sikerüljön kiválasztani a kuratórium elnökségének a leginkább arra érdemes tenyésztőtársunkat, szükség van a hazai szervezetek segítségére és támogatására. Kérünk tehát minden arra jogosult szervezetet és személyt, tegyék meg javaslataikat a díjazottra, hogy az Ő személye tükrözze mindannyiunk véleményét és értékrendjét.

A 2013-as év díjazottjára írásban, a jelölés indoklásával augusztus 15.-éig következő szervezetektől és személyektől várjuk a jelöléseket:

A Magyar Díszmadártenyésztők Országos Szövetségének (MDOSZ) elnöksége

Az MDOSZ tagszervezeteinek elnökségei

A Magyar Díszmadártenyésztők Pannónia Országos Szövetségének (MDPOSZ) elnöksége

Az MDPOSZ tagszervezeteinek elnökségei.

Az alapítvány kuratóriumi tagjai, valamint elnöke

Az Alapító

A felsorolt szervezetek és személyek 1-1 főt javasolhatnak tárgyévünkéért. Kérjük az érintetteket, segítsék az Alapítvány munkáját azzal, hogy eljuttatják hozzánk jelöltjeik nevét és az indoklást, hogy ez évben is az arra legérdemesebb tenyésztő nyerje el e kitüntetést.

Várjuk továbbra is azokat a beszámolókat és összefoglalókat, melyek a ritkább díszmadárfajok hazai tenyészsíkjait mutatják be, hogy közkinccsé tehessek ezeket a kiadványunkban.

VÁLOGATÁS SIROKI ZOLTÁN ISMERETTERJESZTŐ ÍRÁSAIBÓL 6. RÉSZ

Költésparazitizmusra való hajlam a napóleon szövőpintynél (*Euplectes afra*) fogságban

Az alkalmazkodóképességnek még a kakukknál is magasabb fokát mutatják a szövőmadarak (Ploceidae) családjába tartozó afrikai vidapintyek (Viduinæ). Valamennyi ide tartozó faj költésparazita, dajkamadaraik a díszpintyek (Estrildidae) családjába tartoznak. Az atlaszpinty (Hypochera chalybeata S. Müll.) pl. dajkamadara az amarant (*Lagonosticta senegala* L.), a paradicsom vidának (*Steganura paradisea* L.) a tarka asztrild (*Bunastrid Pytilia melba* L.), a dominikánus vidának (*Vidua macrotoura* Pali.) a helenapinty (*Estrilda astrild* L.). A parazita a dajkamadár fészkebe csak egy tojást rak, amely azonos nagyságú és színű a dajkamadár tojásaival. A kikelt parazitafiókák együtt nőnek fel a többivel, a százugpapillák színe és a torokrajzolat is megegyezik mindkét fajnál. Kirepüléskor a dajka- és parazitafiókák nagyságban, színben és viselkedésben feltűnően hasonlítanak egymáshoz. Az atlaszpinty esetében pl. a kis atlaszfióka nem anyjának sármányszerűen csíktolt barnásszürke színét mutatja, hanem az amarant fiókák egyöntetű barna színét viseli. Ez a csodálatos alkalmazkodóképesség odáig fokozódott, hogy az atlasz hímek énekében minden kétséget kizáróan benne van az amarant teljes „szókincse” is. Ez így van a többi vidafajnál is. A vidákkal legközelebbi rokonságban a szövőmadarak családján belül az *Euplectes* genus áll (Feuerweber), ahová a narancsszínű szövőmadár (*Euplectes franciscana* Isert), a Napóleon szövő (*E. afra* Gmelin), a lángszínű szövőmadár (*E. hordeacea* L.), az orix szövő (*E. orix* L.) stb. tartoznak.

A felsorolt fajok közül az *E. franciscana* és az *E. afra* a legközönségesebb egzoták közé tartoznak a nyugati madárpiacokon. Aki szereti a szövőmadarakat és kellő férőhelyet tud biztosítani e pompás színű és roppant érdekes viselkedésű madaraknak, könnyen kísérletezhetik tenyésztésükkel. Magam a Napóleon szövőt próbáltam tenyészteni, és 4 évi türelmes várakozás után végre sikerült. Közben olyasmi is történt, ami kapcsolatban van a költésparazitizmussal, egyben a vidák és az említett szövőmadarak közeli rokonságát is megerősíti. 1968-ban szereztem be 1 pár Napóleon szövőt. Első költési kísérletük 1972-ben történt. A hím több ízben is hozzáfogott a fészkeképítéshez, de soha sem fejezte be. Ennek következtében a tojó 2 tojást a földre tojt, ahol azok összetörték. A többi tojást ellenben — a nyár folyamán összesen 9-et — a kis szarkapinty (*Spermestes cucullata* Swains) lakott, szűk szájú odújába rakta, amelyben éppen tojások voltak. Természetesen a szövő tojásait következetesen elvettem és kifújtam. A tojások színe fehér, apró fekete pöttyökkel. 1973-ban az öreg tojót egy ugyanolyan beszerzett hímmel tettem össze egy 2 x 2 x 2 m-es kerti volierben, ahol rajtuk kívül csak díszpintyek voltak, tehát más szövőmadárfaj nem zavarta tevékenységüket. Az új hím szorgalmas fészkeképítőnek bizonyult.

Eleinte megismétlődött az 1972-es évi eset, 2 tojást egy olyan elől nyitott odúba rakott, amelyben japáni sirálykák, 2 hegyesfarkú amandinát (*Poephila acuticauda* Gould) neveltek. Más lakott fészkekbe a Napóleon tojó nem tudott behatolni, mert a 2 hegyesfarkú amandina pár, amely ugyanabban a voliérben költött, elég agresszív ahhoz, hogy a szövő tojót ne eressze be fészkébe. Ugyanez történt egy költő pillangópinty (*Uraeginthus bengálus* L.) esetében is. Próbaképpen a tavalyi szarkapinty odúba, amely 1973-ban üresen állt, néhány sirálykatojást tettem, és íme az én Napóleon tojóim ismét lerakott 2 tojást a lakottnak vélt odúba. Eközben a Napóleon hím elkészült fészkével, melyet egy cirokbugában szőtt. A tojó meg volt elégedve vele, és rövidesen 3 tojásan ült. Mindhárom kikelt, és valamennyi fióka szerencsésen felnevelkedett. Kétségtelen, hogy a Napóleon szövő hazájában, a szabadban, a díszpintyek fészkébe sohasem csempészi tojásait, de nem is volna értelme, mert a díszpintyek etetési technikája mellett a szövőmadár nem élhet meg. Legfeljebb más rokon szövőmadarak fészkébe parazitálhat, de ez sem valószínű, mert a szövők elég agresszívek ahhoz, hogy idegen fajú madarat fészküknek még a közelében sem tűrjenek meg. A fogságban azonban megváltozott életkörülményeket teremt. Ilyenkor olyan rejtett tulajdonságok is megnyilvánulhatnak, melyek rendes körülmények között nem jelentkeznek.

Véleményem szerint az a tény, hogy a Napóleon tojó saját fészkének hiányában más madarak fészkébe — és pedig díszpintyek fészkébe — rakta tojásait, bizonyítja, hogy a költésparazitizmusra való hajlam e fajban benne van, és feltehető, hogy azonos körülmények között az *Euplectes* genus többi fajánál is jelentkezhet. Figyelemre méltó jelenség az is, hogy Napóleon tojóinak éppen a kis szarkapinty fészkébe sikerült tojásait becsempészni. A szarkapinty a legagresszívebb díszpintyek egyike, amely nála jóval nagyobb madarakat is megtámad és rendszerint sikerrel. Miféle barátság alakulhatott ki e két faj között, hogy a szarkapinty beengedte fészkébe a Napóleon szövőt? Ezt a fészkekbe hatolást sajnos nem állott módomban megfigyelni, mert a tojásrakás rendszeren a kora reggeli órákban történik és ilyenkor nem nagyon tanácsos a madarakat leskelődéssel megzavarni. Ehhez a madárházat úgy kell megépíteni, hogy a megfigyelő egy elsötétíthető rejtekhelyből észrevétlenül nézhesse a madarakat.

Kár, hogy a szövőmadarak és vidák tenyésztésével kevesen foglalkoznak, pedig ha tágas röpdét és a fiókák felneveléséhez kellő mennyiségű és minőségű rovar táplálékot biztosítunk, valamennyi fajnál szép eredményt lehetne elérni.

Siroki Zoltán

Aquila 1973-1974

TENYÉSZTŐI BESZÁMOLÓK A HAZÁNKBAN TENYÉSZTETT RITKA MADÁRFAJOK TENYÉSZEREDMÉNYEIRŐL

7. RÉSZ

A Guatemala vagy vöröstorkú zöld papagáj (*Aratinga rubritorquis*) első hazai tenyésztése

A vöröstorkú zöld papagáj Kelet Guatemala, El Salvador, Honduras, Észak-Nicaragua lakója.

Színezete többnyire zöld, a hasa kicsit sárgás. Nyaka és a toroka narancsvörös. A narancsvörös szín egészen az alsó csőrkváig tart, és a nyak oldalsó részén és a torkán is folytatódik. Ez a szín az életkor előre haladtával kiszélesedik. Az alsó szárnyfedők halvány sárgászöldek, a fark és a szárnyfedőtollak alsó oldala olívasárgák. A szemgyűrűje hússzínű, az írisze narancsos piros. A csőre szaruszínű, végei feketés színűek. A lábai barnák. A fiókák csaknem teljesen zöldek. Az íriszük barna színű.

Az *Aratinga holochlora* (Zöld papagáj) *strenua* alfaja (Nicaraguai zöld papagáj) és az *Aratinga rubritorquis* papagájokat régóta összekeverik. Néhány szerző ezeket az *A. h. holochlora*-hoz sorolja /Forshaw 1973, Wolters 1976, Howard és Moore 1980/. Mások ezzel szemben /Bangs és Peters 1928, Griscom 1932, Peters 1937/ a *strenua* egyedülálló fajnak tekintették. Megint mások /Ridgway 1916, Davis 1972, Monroe 1968/ a *rubritorquist* tekintették egyedülálló fajnak.

A *rubritorquist* hosszú időn át a színe különböztette meg a *holochlora*-tól, és így egyedülálló fajnak tekintették. Bond és Peters /1928/ megállapították, hogy nem csak a *holochlora* begyűjtött példányait, hanem a *strenua* példányokat is Tapanatepecben, Oaxaca-ban, Mexikóban ugyanazon a helyen gyűjtötték össze. Ebből következtetnek arra, hogy a *strenua* egyedülálló faj is lehetne. Sajnos a szerzők ebből a hat összegyűjtött példányból nem tudnak pontos meghatározást adni. És mivel Oaxaca a *strenua* elterjedési területének északi részén van, valószínű ezen a területen a *strenua* és a *holochlora* keveredéséről, van szó. Dickey és van Rossem /1938/ látták, hogy mindkét alfaj az elterjedési területek szélén megtalálható. Forshaw /1973/ anyagainak vizsgálatánál átmeneteket talált a *holochlora* és a *strenua* között, amit a szerző kísérletei mutatnak.

Viselkedésük nagyon hasonlít egymásra. A *rubritorquis* az elterjedési területén mindenhol előfordul. Meglepetésszerűen El Salvadorban mindkét forma a *rubritorquis* és a *strenua* is előfordul. El Salvadorban az Instituto Tropicalban található egy gyűjtemény, ami mindkét fajt bemutatja. Ez egy rendszertani bemutatás, ami mindkét faj képviselőit ismerteti. A fent említettekben a *strenua* a *holochlora* alfaja, a *rubritorquis* mint egyedülálló faj kerül bemutatásra.

Land szerint /1970/ a guatemala papagáj Guatemalában a magasabb területeken él, ahol nagyon gyakori, főleg a száraz területeken. Megtalálhatjuk őket a cserjésekben,

ahol elszórtan fák is találhatóak, mezőgazdasági területeken, ültetvényeken, erdőségekben.

Griscom /1932/ úgyvéli, hogy ezek a papagájok Nicaraguában rendszerint az északi, középső erdős területeken találhatóak meg, 1200-1700 m magasságban, mialatt itt az *A. h. strenua*, a pacifikus alföldi területeken fordul elő. Ez az ökológiai választó Guatemalában megosztja az egész területet. Ahol az *A. h. strenua* 2400 m magasságban fordul elő, addig itt az *A. rubritorquis* a Rio Montagua völgyben él.

Monroe /1968/ úgy mutatja be ezt a papagájt, mint a magas területeken élő leggyakoribb madarak egyikét. 900 méter magasságtól, Honduras belsejében, megtalálható. A költési időn kívül ritkán lejön 300 méteres magasságra is. A magas területeken a legszármottevőbb papagáj és a csapatok 100 madárból is állhatnak. A fákkal borított területeken mindenütt megtalálható, még a ködös erdőkben is. Ridgely szerint /1980/ a guatemala papagáj még ma is nagyon gyakori és nem veszélyeztetett.

A guatemala papagájok nagyon alkalmasak a volierben való tartásra. De ez nem lehet túl kicsi, mert a madaraknak nagy a mozgásigénye. A volierben való tartásnál a minimális méret 3x1x2 m. Az ülőkék között elegendő távolságnak kell lenni a repüléshez, és vékony öreg ágakra is szükség van a mászkálás miatt.

Szeretnek mozogni, igen aktív madarak. A volierben való tartásnál sajnos nem szelídek, ha zavarják őket a volier hátsó részébe húzódnak vissza. Az első időszakban nagyon hangosak, de a növekvő szelídséggel a hangjukat ritkán hallatják. Általában rövid időn belül szelíddé válnak, és hozzászoknak a gondozójukhoz, ekkor kézből is elfogadják a nekik kínált csemegét. Rágcsálni kevésbé szoktak, de friss ágakat azért mindig biztosítunk nekik. Nyáron szívesen és kiadósan fürdenek. Más fajokkal csak a költési időn kívül szabad összeereszteni, de ezek a társak nem lehetnek kisebbek, mint ők. Ha be vannak szoktatva nagyon kemények, masszívak. Télen, fagymentes helyen teletessük őket. Tenyészmadaraim az első fagyok beköszöntével, október végén, november elején kerülnek be a teletető röpdékbe.

Száraz magkeverékükben a 45-55 % olajos-lisztes magok aránya a mérvadó. Takarmánykeverékük nálam a következő: 35% napraforgó (iregi csíkos, étkezési nagy és fehér napraforgó bármilyen arányban) 5% kender, 5% sáfrányos szeklice, 5% búza,

5% árpa, 5% hántolatlan rizs, 12% zab, 3% hajdina, 10% kukorica, 2,5% fehér gömbcirok, 2,5% vörös gömbcirok, 10% aprómagok (vörös, sárga, fehér köles, fénymag egyforma arányban). Ezt a keveréket csíráztatom is. 12 óra áztatás után le kell mosni, 24 óra múlva etethető. Egész évben adható a madaraknak. Gyümölcsös keveréket kockára vágott almából és reszelt répából lehet elkészíteni. Minden évszakban a szezonális gyümölcsökkel és zöldségekkel ki lehet egészíteni. Egész évben napi rendszerességgel etethető. Tenyészidőszakban tojásos lágyeleség nagyon fontos. Reszelt főtt tojás és különböző cégek tojásos lágyeleségének bármilyen arányos keveréke megfelelő. Lágyeleségük elkészítésénél 3 főtt tojást reszelek le, amihez 1 evőkanál Orlux Gold Patee Parrot lágyeleséget keverek. Ásványi anyag és vitamin kiegészítés nem elhanyagolható. Tenyészidőszakban Orlux Ferti-Vit vitaminkiegészítést kapnak a madarak 4 gramm/1 liter víz dózisban.

Az első tenyésztés Thomas Arndt-nál sikerült 1976-ban Németországban. 1979-ben a Walsrode Madár Parkban számoltak be egy sikeres költésről. Magyarországon nálam költött először a faj 2009-ben, 4 utódot neveltek fel. A tojó Ausztriából (2006), a hím Hollandiából származik (2004). A költési idő főként az év elejére esik, általában április-május. A költés ideje alatt nagyon agresszívan viselkednek a madarak. Csak páronként érdemes tartani őket. Odúméretük 25x25x45 cm. Általában 3-4 tojást raknak. Költési idő 24 -25 nap. Kirepülési idő 60 nap. A fiatalok sokáig a szülőikkel maradhatnak. Nagyon jó szülők. Jelenleg 4 tenyészpár található a tenyészetemben, amelyekből megbízhatóan a 2009-ben, először költött pár nevel évente 1-4 fiókát. A guatemala papagájokat nem túl gyakran tartják, ezért ritkaságnak számít a papagájtenyészetekben.

Mihalik Csaba

SIROKI ZOLTÁN ÉLETÚTJA- ÖNÉLETRAJZI SZEMELVÉNYEK

4. RÉSZ

A felszabadulás után a szlovák hatóságok minden úgynevezett „anyást” (akiket a Felvidék egy részének visszacsatolása után helyeztek Kassára) kiutasítottak Kassáról. Így 1945 márciusában 2 apró kislánnyal a szekéren vándorútra keltünk. Az anyaország felé. Lakásom egész felszerelését és majdnem minden vagyontárgyamat ott kellett hagyni. Csupán egy kosár ruhanemű és egy gyerekkosci jött velünk. Első állomáshelyünk Gönc volt, onnan ugyancsak szekéren Sátoraljaújhelyre mentünk, ahol ideiglenesen feleségem szüleinél húztuk meg magunkat. Herbáriumom és bogárgyűjteményem feleségem nevelőanyjánál maradt. Ő ugyanis kassai születésű nő volt, így nem utasították ki. Bútoraim egy részét, a herbáriumot és a bogárgyűjteményt 1947-ben visszakaptam, így némileg kárpótolva lettem a kiutasításért.

Újhelyen hallottam, hogy az ideiglenes magyar kormány Debrecenben van. Sürgősen oda utaztam, ahol az ott már működő Középfokú Gazdasági Tanintézetben jelentkeztem. Az igazgató azonnal bemutatott a kormány államtitkárának, Szabó Ferencnek, akit jól ismertem, mert együtt végeztük Budapesten a gazdasági szaktanárképzőt. Azonnal munkába állítottak és így Debrecenben működtem, mint a biológiai tárgyak oktatója.

1950 nyarán meghívást kaptam dr. Révy Dezső agráregyetemi tanszékvezető tanártól a növénytan tanszékre, Budapestre. Áthelyezésem rövidesen megtörtént és mint egyetemi intézeti tanár kezdtem meg működésemet a növénytan tanszéken. Később az elnevezést egyetemi docensé változtatták. Debrecenben és Budapesten egyforma ambícióval folytattam a növény- és bogár-gyűjtést. Budapesten eltelt 3 év, de mivel lakást még mindig nem kaptam, kértem visszahelyezésemet a debreceni technikumhoz. Nekem sem volt jó családomtól távol élni, és feleségem sem bírta már a különélést három kislánnyal.

1953-ban újra megalakult Debrecenben az 1949-ben megszüntetett Agrártudományi Egyetem, Mezőgazdasági Akadémia címmel. Ekkor reám bízták a biológiai tanszék megszervezését. Ennek megtörténte után én lettem a biológiai tanszék vezetője, mint főiskolai tanár. Később, amikor a főiskola egyetemi rangú intézmény lett, ismét egyetemi docens lettem. Ebben a minőségben dolgoztam 63 éves koromig, amikor nyugdíjaztak. Azonban mint tudományos tanácsadó tovább dolgozom havi 60 órát a növénytan tanszéken.

Debrecenben alkalmam volt tanszékemen hazai és exotikus madarakkal is behatóan foglalkoznom, ugyancsak tovább folytattam a növény- és bogárgyűjtést is. Jelen minőségemben feldolgozom a növénytani tanszék teljes növényanyagát. A herbáriumi anyag ugyanis utódomnak dr. Nándy Györgynek javaslatára kibővült, mert elfogadta a hajdani Vetőmagvizsgáló Állomás egész herbáriumát, amely Dégen Árpád igazgatósága alatt készült és az egész Kárpát-medence anyagát tartalmazza. Így a tanszékünk növénygyűjteménye tartalmazza az egész Kárpát-medence anyagának jelentékeny részét, kb. 3000 növényfajt. Folyamatban van a növényfascikulusok tetszetős kiserelése, és ennek befejezése után következhetik az egész begyűjtött anyag feldolgozása írásban.

A Siroki díj (vándorszerleg) eddigi tulajdonosai

1993 Péter Géza
1994 Ballagó Emánuel
1995 Virágh Dezső
1996 Laskay Sándor
1997 Vas Sándor
1998 Tóth Sándor
2001 Lakó Antal
2002 Gere Géza
2004 Diószeghy Sándor
2005 Soós János
2006 (Dogosi Károly jelölt, elhalálozott)
2008 Makai Pál
2011 Pócsi Béla
2012 Pálinkás György